D·N
16/8 1953

Förstakammarvalet i Stockholm

Höstens förstakammarval i Stockholm medför en icke obetydlig förskjutning mellan partierna i fråga om mandaten. Folkpartiets framryckning under senare år kommer att ge utdelning i en tredubblad uppsättning; i stället för de nuvarande två mandaten kan partiet räkna med att få sex. Vinsterna kommer dels från högern, som förlorar tre av sina nuvarande fem riksdagsmän, dels från kommunisterna, som tappar ett enda mandat. För socialdemokraterna blir ställningen oförändrad. Utöver de nuvarande 15 platserna får Stockholms stad fr. o. m. 1957 ytterligare ett mandat, som överförs från Västernorrlands och Jämtlands län — även till detta sker valet i höst. Det nya mandatet kommer att tillfalla antingen högern eller socialdemokraterna, beroende på om valsamverkan etableras mellan socialdemokrater och kommunister — uteblir en sådan, kan högern räkna med att få den nya platsen.

Det enda parti som torde ha personfrågorna något så när klara är högern. Genom att herr Nordenson och Wistrand avsagt sig förnyad kandidatur och genom att hr Ahlberg, som endast suttit ett par år i riksdagen, näppeligen kan komma i åtanke vid sidan om hr Ewerlöf och fröken Ebon Andersson bör den besvärtsamma operationen att reducera fem till två kunna utföras utan frossbrytningar. Med hr Nordenson förlorar högern en skicklig debattör på det ekonomiska området och med hr Wistrand en nejsägare av gamla skolan, vars framträdande dock på senare år mera kommit att präglas av ett djupt och hedervärt engagemang i den internationella samarbetspolitiken än av huvudsakligar inför socialpolitiskt framtagna.

Vad socialdemokraterna beträffar vet man ingenting mer än att Ture Nerman ställt sin plats till förfogande. Hrr Strand och Åman samt fru Ulla Lindström kommer givetvis att återväljas. Hur det går för hr Branting, Mogård och Johansson är mera ovisst — det är möjligt att falangen på vänsterkanten är stark nog för att hålla hr Branting under armarna om denne envisas med att återkomma. Efter skandalen i Hyresnäs skulle det te sig mer än begripligt om socialdemokraterna i Stadshuset omvalde hr Johannesson. Även dennes partivänner stod på bakom utredningens omdöme att hr Johannesson "varit försumlig samt att med hänsyn till de krav, vilka med fog kunnat ställas på Johannesson, samt omständigheterna i övrigt denna förutsättelse ej kan anses ursäktlig". Vad folkpartiets kandidater beträffar är naturligtvis hr Bergvall självskriven till omval, medan det blivit någon diskussion om hr Englunds plats. Dagens Nyheter har i mångt och mycket en uppfattning som avviker från hr Englunds — inte minst på storstan har det funnits anledning till kritik i samband med nykterhetskommitténs förslag. Men lät oss erkänna att det skulle vara en stor förlust om inte hr Englund fick vara med att nyktershetsfrågan skall avgöras i riksdagen. Med sin självständighet, begåvning och kunskapsrikedom har han alla förutsättningar att göra en insats under årens lopp. Från det frisinnade lägret har även ett annat namn nämnts i debatten, redaktör David Olléns. Oaskar denne ifrågakomma, torde man nu svårt att leta upp en kandidat som genom sin verksamhet under en lång följd av år gjort sig mera förtjänt av en placering i riksdagen än hr Olléns. Svenska Morgonbladets politiske redaktör har skaffat sig respekt i alla läger för klarhet och skärpa i debatten och för en human hållning, präglad av rättskänsla och gott omdöme. Det skulle vara att negligera pressens insatser om man förbigick honom för någon av de nämnde professorna.

Gjorde man en rundfråga till Stockholms invånare vilken de — oberoende av partianslutning — helst skulle vilja se placerad i riksdagen just nu, är det ganska troligt att stadsfiskal Eliasson skulle komma bland de främsta på namnlistan. Den djärvhet och kraft som präglat stadsfiskalens framträdande i flera av den senaste tidens mest observerade rättsaffärer och den oräddа kritik som han utövat mot överordnade skulle säkerligen komma till sin rätt även i riksdagen. Där saknas i alltför stor utsträckning branšändare. Någon partiman är förmodligen inte hr Eliasson, men det vore i alla överensstämmelse med liberala traditioner att här låta allmänintresset bli avgörande. Folkpartigruppen kan vara övertygad om att väljarna, som i så hög grad givit partiet sitt förtroende, med tillfredsställelse skulle hälsa ett livad av hr Eliasson i riksdagen. Även med hänsyn till det interna riksdagsarbetet är det av vikt att den juridiska expertisen förstärks; på den punkten torde de flesta i riksdagen vara överens. Hr Eliasson har en dokumenterad arbetsförmåga då det gäller att tränga in i frågorna och skulle kunna bli en tillgång också i utskottsarbetet.

Man kan förutsätta att namnen frågorna blir ingående prövade under de närmaste veckorna och att därvid också kandidater utanför Stockholm kommer i blickfånget. Det vore naturligt om den väljande instansen dels inriktade sökarljuset på ombuden för i saklighet och allför svagt representerad i riksdagen, dels inventerade tillgången på folk med allmänpolitiska kvalifikationer. Sämpelet mellan båda dessa kategorier behöver för att ge en riksdagsgrupp styrka och slagkraft.

Turkiska svårigheter

Den av Kemal pascha uppräftade diktaturens förvandling till demokrati beseglades vid valen i Turkiet på våren 1950, då oppositionspartiet, demokraterna, besegrade det gamla regeringspartiet, republikanerna. Båda partierna sade sig bygga på de av Kemal pascha tillämpade principerna, men i realiteten förelåg vissa divergenser. Man kunde paradoxalt nog beteckna det demokratiska partiet som på en gång liberalt och reaktionärt. Kemal paschas reformverk, som utan tvivel var möjligt att genomföra på så kort tid endast under en diktatur, innebar en sekularisering av den turkiska staten: Inte så att statsledningen tog avstånd från den muhammedanska läran — den kyllades tvärtom av de maktägande — men väl så att man förbjöd en del religiösa eller kvasireligiösa sedvänjor som reaktionära och i mindre grad än först sig Koranens regler som ett mönster för samhällslivet. En ny civil- och strafflagstiftning ersatte Koranen, vilken förut använts som lagbok, bönetimmarna måste utropas på turkiska, inte som förut på arabiska, månggifte avskaffades, männen fick inte bära fez och kvinnorna fick inte vara beslöjade — för att blott nämna några exempel. Det demokratiska partiets framgång 1950 berodde utan tvivel delvis därpå att det i liberalismens namn förklarade sig beredd att ge mera på några av dessa reformer, och under den demokratiska regeringen har på flera områden en återgång till det gamla skett; religiös undervisning har införts i folkskolorna, det har blivit tillåtet att utropa böner på arabiska och en ofta kritiserad tolerans har visats mot vad man kan kalla den gammalreligiösa propagandan. En kombination av reaktion och liberalism har också präglat demokraternas i det hela misslyckade strävanden att ersätta den statliga industrilla verksamheten med privat drift.

Som tredje part framträdde 1950 de s. k. nationalisterna, som väsentligen anknöt just till den religiösa reaktionen mot Kemalregimen. Partiet fick endast 3 procent av de avgivna rösterna och blott ett enda mandat, men detta sammanhängde med att det var fråga organiserat och nominerade kandidater i ett fåtal kretsar. Under de följande åren har partiet gått utomordentligt starkt framåt. Tre av representanterna i parlamentet har övergått till partiet, och det har blivit uppenbart att partiets styrka snabbt växt, främför allt bland bönderna, som utgör 80 procent av befolkningen. En skärpning av läget har inträtt under denna sommar: nationalisterna har alltmera öppet framfört sina krav på fribet i fråga om religiösa sedvänjor — vilket i detta fall är detsamma som reaktion — och i vissa fall till och med krävt att Koranen skulle återfå sin ställning som bindande lag; ordföranden har, förekommit, och bland andra har Yalman, redaktör för Vatan, en av Turkiets mest frisinnade tidningar, utsatts för attentat. Efter en deklaration av premiärminister Menderes utfärdade de judiciella myndigheterna för några veckor sedan förbud mot nationalistpartiet under åberopande av en lag som i mycket elastiska ordalag riktar sig mot vissa former av religiös propaganda. I samband med nationalistpartiets tillväxt har det närmande ägt rum mellan de republikanska och demokratiska partierna, och man har rent av talat om ett samgående vid nästa val för att skydda Kemals verk. Att dessa val skall ega rum redan på våren 1954 har hör till bakgrunden för denna egentartade konflikt. Enligt de senaste uppgifterna hade det nationella partiets ledare, Mustafa Kemil, undertecknat åberopande av FN:s rättighetsförklaring ta upp frågan inför FN.

PRESSGRANNAR

Födelsetalet har på nytt börjat svänga uppåt, men torde inte räcka till för att hindra en fortsatt befolkningsbrist. Det behövs en längre tidsperiod med förhållandena ökande för att sistone iakttagna för att ge utveckningen en annan riktning framhåller Upsala Nya Tidning (fp):

Med de allmänna barnbidragens tillkomst, 1948, var det bokstavligen slut på det familjepolitiska steget i svensk politik. Vad som därefter gjorts är familjeförmånerna innebär inte mer än att reslvärdet någorunda bibehålles efter inflationerna, och vad just barnbidragen beträffar har inte ens detta ansatts möjligt eller lämpligt. Vill man vara riktigt ärlig måste det rentav erkännas att aktuell reformpolitik på ett väsentligt område, skolväsendets, betraktat efterkrigsdecenniernas sammankrympning av barnkullarna med flera dokl tillfredsställelse — endast genom denna sammankrympning har vederbörande set sig någon möjlighet att nå en gång på 1960-talet kunna lindra sina löften om förlängd och förbättrad skolgång.

Medan statsmakterna tycks ha gillest sitt befolkningspolitiska förreglende har kommunerna och landstingen mist se "förgubbningen" konsekvenser i viligt. Avfolkning av mindre attraktiva trakter samt ett snabbt växande värdbehov överallt i landet öppnar skrämmande framtidsutsikter — även om vårdproblemen under en övergångstid kan bemästras genom att tillgripas andra former och aktuta arbetskraftsbehov än så länge kunnen mötas genom invandring av människor i sina bästa år.

Det nuvarande läget i Sverige kan uttryckas så att om vi inte ökar hushållets omsorg om barnen, nödvarna och familjerna så gränsar vi mot ett tillstånd där vi omnöjligt inte får råd att upprätthålla standarden för de gamla och vårdbehövande, skriver tidningen.

För att få ordning på vattenföroreningsfrågorna är det nödvändigt att åstadkomma en — om också till en början provisorisk — samordning mellan alla de instanser som har att befatta sig med dessa, skriver Arbetet (s). Distriktsingenjörerna, som sysslar med vatten och avloppsfrågor ute i länen, har fått ett halvår. Redan den andra vattenkonferensen i Vejbystrand — och Ernst Wigforss själv är, om man så vill, en synvilla. Våra man komplett främling i hans biografi och hans svenskt politiskt liv, så skulle man därmed antecknat: betalig man i himmelsblå kavaj. Den ljusa hårtofsen har lagt sig till pensionsåldersna no jedanut, nog, men annars är det lätt att tro att lektorn är arg nästan hela tiden. vilket han i så oerhört grad inte är.

Man har ljusuts av det förr, på tidsgeneralsklarna vid stora debatter — av detta motsatsförhållande nellon hettan i gesterna hos dåvarande finansministern och halansen, toleransen, distansen i hans väsende. Längt bort i bakgrunden tycker man sig skymta en pretsli: målarmästarfru Wigforss i Halmstad, hon som till mycket annat gav i arv "hiftiheten att inte säga hetsigheten som en gång fanns, men som ständigt och allmerna hallits nere". Anda därhän att personlig hätskhet medelbart emeller lan är det som efter de många politiska kampåren för Ernst Wigforss framstår som det nästan gåtfullt felaktiga. Vi återkommer till det.

Vit arbetscell

Det byggdes om och till lite då och då i målarmästarehemmet när ekonomin tillät, och att rita hus och rum var redan skolpojken Wigforss favorit av. I så fall har man haft roligt tillsam jämt här i Vejbystrand. Den ursprungliga stugan, som han köpte för flera decennier sedan, hildar bakgrunden till det nästan gåtfulla i hans väsen.

Den är numera av tillbyggda rum, varav uppe på vit arbetscell. Ernst Wigforss bor här halva året nu, andra halvan är han och fru Eva Lundaborg, Kring knutarna står den stråvа doften av strandråg och havr; på en vägg hänker Halmstadhamnens speglande vatten under bårar med hissade segel, så som en konstbegåvad målargesäll fångat denna barndoms vy; spinnena av mandolinens vimmer står i alla hörn. Det måste vara ett underbart ställe, att arbeta på för den som är stadd på vandring bakåt genom åren, tänker man polerat och banalt.

Publiken spelar roll

Nå, underbart. Ernst Wigforss har ställt det så för sig att denna den tredje volymen är den ojämförligt svåraste; det blir definitivt den sista, för författaren vill bli kvitt Ernst Wigforss. Den första var ett rent försök att skriva barndoms- och ungdomsminnena hadu sållat sig fram av sig själva, det hela tog bara

Sommarens memoarer . . .

(Forts. från sid. 1)

Skatteargа anonym brevskrivare hotade slå ihjäl finansministern på Norrbro

Ernst Wigforss tar igen sig mellan diskussionerna med minnena.

— Per Albin Hanssons tolkning av kungens yttrande föredöll många från början ganska osannolik, skrev Ernst Wigforss i en artikel 1951; artikeln var närmast ett svar till riksdagsman Brandt, som i sin tur publicerat ett påstående att socialdemokraterna ja till det tyska förvet till dels skulle bero på att Per Albin före en andra och avgörande förhandling kommit med meddelandet om kungens avsikter. Hur därmed förhöll sig torde väl bli penetrerat i den kommande boken; för dagen gäller det själva innebörden av det kungliga yttrandet.

— Vad jag den gången kunde tala om var att vi trodde att Per Albin fått intrycket att kungen menat att avgå, men att vi tyckte det var besynnerligt, säger Ernst Wigforss. Jag tänkte mig då att kungen inför alternativet av ett nej till Tyskland satt att "då blir det kris", menande att då får Per Albin gå; och att detta för Albin var så frammande att han tolkade det som en abdikationsantydan. Sedan dess har jag fått anledning ändra uppfattning; det finns ting som tyder på att Per Albin tolkade saken rätt, att kungen verkligen i tydliga ordalag talade om risken för abdikation.

Permittentrafiken större än väntat

Engelbrechtdivisionen, permittentrafiken — de mörka månaderna

föga stöd av det verk under vilket de sorterar.

Av åtskilliga omständigheter att döma har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen visat ett ytterst förvirrat intresse för sina distriktsingenjörers numerande huvudsakliga funktioner. Detta bestyrkes bl. a. av det remarkerstligt ringa intresse vägoch vattenbyggnadsstyrelsen ägnat åt distriktsingenjörsorganisationens utbyggnad som frågan om dessas obestridliga jämställdhet i lönev- och andra avseenden med exempelvis länsstyrelsernas övriga tjänstemän, med vilka distriktsingenjörerna dagligen samarbetar. En framställning med syfte att välta till den saken ingavs för övrigt av distriktsingenjörerna i februari i år till regeringen, och i de begärda remissyttrandena har länsstyrelserna starkt vitsordat skäligheten i de framförda kraven. Ännu till dags dato har emellertid inte vägo- och vattenbyggnadsstyrelsen avgivit ett eget yttrande i frågan.

Det är naturligtvis galet att administrativt klumpa samman alltför många skilda uppgifter under en hatt; i ett mammutverk som Väg och vatten har de berörda intressena mer eller mindre tappats bort.

Jordbrukets lönsamhet har varit föremål för mycken debatt. Landbygden av i dag visar att bonden har fått det ekonomiskt tryggat om han vill skita sig, hetter det i Budkavle, organ för Svenska landsbygdens kvinnoförbund:

Nu lyser små välskötta gårdar emot en vart man kommer. De rent målskötta, med dåliga hus och utan modernitet, som finns nu bebos nästan enbart av sådana som antingen förvärvat värdet av hemmet och snått håller om redan intjänat kapital, eller av sådana som av olika anledningar kommit vid sidan om och inte vill skita sig. Nu finns i nästan alla hem både vatten och avlopp. Je, inte ens fryshuset, kylskåp, hushållsassistenter och tvättmaskiner här till vanligheten. Kvinnan är ljus och trivsamma. I rummen har det blivit luft och ljus, stora fönster och vackert inredt. Numera har de äldre barnen sina egna rum eller ligger två och två, men platsen inte vill räcka till. I stallet finns mjölkmaskiner, automatisk vattning av koma och andra hjälpmedel som sparar arbete. Man kan säga, att landsbygden bara på ett tiopotal år ändrat ansikte.

Ingen misstanar bönderna deras frysbokaar, hushållsassistenter och bilar, men låt oss i forstsättningen slippa att höra klagomålen över hur mycket bättre industriarbetarna har det i städerna än jordbrukarna på landet.

De tomma stugorna ute i bygderna borde i större utsträckning än nu kunna användas som semesterställen, anser även Östergötlands Dagblad (h):

De tomma eller inom en nära framtid lediga stugorna på landet finner nog nya ägare om priserna inte skruvas upp för högt. De torde ju ligga så till att de som i första hand reflekterar på sådana sommarnöjen är folk som är vana att hugga i med litet av varje och som inte klemata bort alltför mycket. Människor av den sorten lever sällan i grovt överflöd på pengar och har i regel haller ingen lust att slösa med det lilla de har. Och just den sortens människor torde passa bäst i de gamla och ofta hand lediga stugorna ute i bygderna.

Tidningen anser att de köpvillign nog kan hitta lämpliga stugor utan hjälp av ett centralregister, och det är väl troligt att de kan efter något sökande, men meningen var ju att ett tämligen enkelt sätt underlätta kontakten mellan köpare och säljare — framför allt de köpvillign i Stockholm skulle ha behov av en sådan service.

Gravörer, skräddare på mästarkongressen

Femte nordiska gravörmästarkongressen började på lördagen sina förhandlingar i Göteborg under ledning av gravörmästare Agne Alexandersson, Göteborg.

Förhandlingarna, i vilka ett 100-tal representanter från Norge, Danmark och Sverige deltar, inleddes med att respektive länders ordförande skildrade vad som hänt inom branschen sedan förra mötet för tre år sedan. Man behandlade vidare en del för yrket aktuella saker, såsom lärlingsfrågan, förhållandet gentemot syndigheter och tullen på importerade varor m. m. (TT, Göteborg.)

— Ett 100-tal ombud skall delta i Skräddarmästarnas riksförbunds sjunde kongress, som äger rum i Sundsvall på söndag. Ytterligare ett 50-tal personer skall övervara förhandlingarna, där man har att ta ställning till ett 40-tal ärenden. (TT, Sundsvall.)

Ha ett hägnande giftskåp nu, att inte säga ett bibliotek, och hade herren talat sanning, så hade han för resten blivit ihjälslagen på Norrbro, för det skrev en att han ärnade.

Breven störde inte nättron — "det får ju alla politiker i viss ställning" — och att telefonsamtalen gjorde det berodde på honom själv: Ernst Wigforss ser ut som en människan ekonomiserat glad (Halmstadlax när han berättar om hur han tog för vana att svara själv när folk ringde och var skatteotidiga på nätterna. Samtalen slutade stumdom i vise förvirring.

"Han som fördärvat landet"

I detta sammanhang har han en lättsamhet av viss räckvidd att ge. Brev och anmal kom prompt i vågor när den offentliga debatten blossat upp, när folk läst tidningar med andra ord.

— Man måste förstå — och räkna med — att folk ser inte skillnaden mellan det politiska språket, det som används i ledare och annorstädes, och annat. Om människor läser att "denne man har fördärvat landet", så tror de det bokstavligen och reagerar därefter. Jag kunde på den tiden gå förbi folk som sa: "Där går han som har tagit ifrån oss alla våra pengar." De trodde det så enkelt.

Annu har minnesförfattaren Wigforss en bra bit kvar till 40-talet. 30-talet har han hunnit igenom; studiematerial har bl. a. varit UD:s papper, där han forskat hela våren, bland annat för att få klarhet om perioden under Finlands kris och krig. Men när det gäller den svenska in- och utrikespolitiken även under denna brännheta tid är det ett ord av Ernst Wigforss som man gärna vill få med som dagens slutvisnitt:

— Mitt intryck är att det finns inte så mycket bakom det som synes vara som det ofta tror. Människorna är sådant att det finns inte så mycket som folk inte får reda på i den offentliga debatten. Och förresten, ingenting om en politisk målmedvetenhet på litet längre sikt är ofta i hög grad överdrivna.

Ting som tolkas som led i en långsiktig politik kan ofta vara resa tillfälligheter: man överskattar med andra ord på båda sidor sina motståndares förmåga till överblick och tolkar in djupa finesser som inte finns.

Bang

HJÄLP GREKLAND!

Åter har Grekland drabbats av ödets hårda slag.
Svensk-Grekiska Sällskapet känner djupt sin plikt att hjälpa den av jordbävningskatastroferna hemsökta befolkningen på de Jonitka öarna och vädjar därför varmt till den svenska allmänheten att stödja de insamlingar, som igångsatts av

Svenska Röda Korset Postgiro 900800
Radiotjänst Postgiro 901950
Rädda Barnen Postgiro 900100

Har Du „plevt lyckan att få tillhöriga några veckor i det sollysta, fattiga, men gästfria Grekland, glöm då ej, att i detta land har den västerländska andliga odlingens vagga stått.

Stockholm den 15 augusti 1953.
SVENSK-GREKISKA SÄLLSKAPET

DAVID T. LARSSON — Kommd.
A. THEODORIDIS — Disponent
V. COULIANOS — Köpman
MARGIT ALTHIN — Advokat
GUSTAF LINDGREN — Fil. dr

BORJE KNÖS — Fil. dr
LASSE JOHNSON — Konstnär

Högt berom från Norge åt

VILHELM MOBERG

Att överväga överheten

"Mobergs bok er en oppvekker som jag sjelden har lest maken til. Den fengsler ved sin hellige vrede fra første side til siste."

Benjamin Vogt i Verdens Gang.

9:50

BONNIERS

Den personliga lediga elegansen "mättas in" under våra efterlängtade specialdagar . . . till konfektionskostymens pris. Tygurvalet, det förnämsta som engelska och svenska fabrikanter överhuvud kunnat prestera, gör årets mätterbjudande ännu mer lockande. Passa på innan den 27:e.

från	från	från	från
235:-	**265:-**	**165:-**	**365:-**
KOSTYM i engelsk kamgarn (exkl. väst)	KOSTYM i Garnets engelska kamgarns-flanell (exkl. väst)	BLAZER i hand-woven Harris Tweed	SMOKING, svart eller midnight-blue (exkl. väst)

Annons.

Regelbunden klädvård lönar sig hos Klädernas Bil, som nyss efter en behandling hos Saltsjöbadsvätten. Ring 10 02 80 om hämtning.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.